

Nr 179.

Godkänd av första kammaren den 23 maj 1917.

Godkänd av andra kammaren den 23 maj 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

(Första särskilda utskottets utlåtanden nr 1 och 3.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 13 januari 1917 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t under särskild huvudtitel med rubrik »XIV. Krigstidshjälp m. m.» föreslagit riksdagen att i avbidan på de framställningar i ämnet, som kunde varda förelagda riksdagen, till krigstidshjälp m. m. under år 1917 åt befattningshavare och pensionstagare å riksstaten för år 1918 beräkna ett belopp av 16,000,000 kronor.

Sedermåra har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 16 mars 1917 avläten proposition (nr 129), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) för beredande under år 1917 av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 14 saml. 49 häft. (Nr 179.)

dels å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln.....	kronor	545,000
» tredje »	»	56,000
» fjärde »	»	3,910,000
» femte »	»	1,795,000
» sjätte »	»	1,275,000
» sjunde »	»	1,290,000
» åttonde »	»	1,485,000
» nionde »	»	329,000;

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1918 upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* .. kronor 1,950,000 och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1918, *förslagsvis*, till ett med 1,950,000 kronor förhöjt belopp;

dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1918 upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* .. kronor 1,200,000 och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag till driftkostnader under år 1918, *förslagsvis*, till ett med 1,200,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1918 för statens järnvägar till ett med 9,125,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1918 för nedanstående statens vattenfallsverk med följande förhöjningar, nämligen

a. Trollhätte kanalverk	kronor	32,000
b. Södertälje »	»	5,000
c. Trollhätte kraftverk	»	56,000
d. Porjus »	»	19,000
e. Älvkarleby »	»	48,000

och i följd härav beräkna statens vattenfallsverks sammanlagda driftkostnader under år 1918 till ett med 160,000 kronor förhöjt belopp;

dels bland driftkostnader under år 1918 för statens domäner upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* ..... kronor 505,000 och i anledning härav bestämma statens domäners driftkostnader under år 1918, *förslagsvis*, till ett med 505,000 kronor förhöjt belopp;

dels ock medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1917 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående:

A. Krigstidstillägg till befattningshavare, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

§ 1.

Befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga, med nedan i §§ 2, 3, 4, 12 och 13 angivna begränsningar och undantag, uppbära krigstidstillägg med femton procent å följande i samma avlöning ingående slag av kontanta förmåner, nämligen:

lön;

tjänstgöringspenningar;

ortstillägg, dyrortstillägg och kallortstillägg;

arvode;

ålderstillägg;

bostads-, bränsle-, och inkvarteringsersättning;

inkvarterings- och servisbidrag;

dagavlöning vid armén och flottan;

extra lönetillägg;

provisoriskt avlöningstillägg;

tillfällig löneförbättring;

tillfälligt lönetillägg; och

stadgat minimibelopp av uppördsprovision vid telegrafverket.

§ 2.

Krigstidstillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, som utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas krigstidstillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel; dock att krigstidstillägg åt befattningshavare vid universiteten och de allmänna läroverken beräknas å hela det belopp, vartill ovan angivna slags avlöningsförmåner uppgå, utan avseende

därå, att till bestridande av universitetens och läroverkens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel, varjämte krigstidstillägg även beräknas å författningsenligt utgående inkvarterings- och servisbidrag, som gäldas av andra medel än statsmedel.

§ 3.

Krigstidstillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken han först blivit befordrad.

§ 4.

Krigstidstillägg må tillkomma befattningshavare allenast för så vitt sammanlagda beloppet av befattningshavarens från en eller flera befattningar i statens tjänst härflytande inkomster av ovan uppräknade slag jämte värdet av bostad, då sådan åtnjutes, tillhoppa med krigstidstillägget icke överstiga 9,600 kronor för år räknat.

§ 5.

Krigstidstillägget anses tillhöra lönen och utgår odelat till befattnings innehavare, även om han under tjänstledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag avstår lönen helt eller delvis.

B. Krigstidstillägg åt andra befattningshavare.

§ 6.

Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—5 meddelade bestämmelserna, krigstidstillägg med femton procent å de i avlöningen ingående kontanta förmånerna av ovan uppräknade slag.

§ 7.

Till andra befattningshavare i statens tjänst må, under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—4 meddelade bestämmelserna, den myndighet, som äger bestämma befattningshavarnas avlöning, lämna krigstidstillägg med högst femton procent av de i avlöningen ingående kontanta förmånerna av ovan uppräknade slag, därest myndigheten, med hänsyn särskilt till efter ingången av augusti månad 1914 såsom dyrtidstillägg beviljad avlöningsförhöjning, anser sådant av omständigheterna påkallat; och må jämväl till sådana icke-ordinarie befattningshavare, som för sitt arbete i statens tjänst åtnjuta så kallade gratifikationer eller flitpenningar, efter vederbörande myndighets beprövande krigstidstillägg utgå med högst femton procent av dem tilldelade belopp.

C. Krigtidshjälp.

§ 8.

Krigtidshjälp utgår, med här nedan angivna undantag:

till de befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1917 innehade *ordinarie* anställning och på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder; samt

till de i statens tjänst anställda *icke-ordinarie* befattningshavare, arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1917 ej mindre på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder än även innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

Om befattningshavare under året avlidit innan krigtidshjälp till honom utbetalts, inträder stärbuset i hans rätt till dylik hjälp; var emot den, som eljest under året lämnar statstjänsten före den dag, då kungörelse om krigtidshjälpens utbetalande träder i kraft, icke äger rätt till sådan hjälp.

§ 9.

Från åtnjutande av krigtidshjälp undantagas följande befattningshavare nämligen

1:o) de, vilka jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1917 äger rum, hava att erlægga dylik skatt för högre belopp än 3,000 kronor, hustrus taxering däri inbegripen; samt;

2:o) gift kvinnlig befattningshavare, vars man lever.

§ 10.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes på sätt nedanstående tabell utvisar, i förhållande dels till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock till antalet av de barn under 15 år, vilka befattningshavaren, på grund av försörjningsplikt, den 1 januari 1917 underhöll:

Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1917 har att erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt	Krigstidshjälp åt befattningshavare				
	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 eller flere barn
	K r o n o r				
Högst 1,000 kronor.....	50	100	150	200	250
från 1,000 t. o. m. 2,000 kronor	40	80	120	160	200
» 2,000 » » » 3,000 »	30	60	90	120	150

§ 11.

Befattningshavare, som icke innehar ordinarie anställning, må icke på grund av tjänstledighet för allmänt uppdrag eller för inkallelse till annan militär tjänstgöring än den honom enligt § 27 värnpliktslagen åliggande för egen utbildning förlora rätten till krigstidshjälp.

Ej heller må icke-ordinarie befattningshavare, som under år 1916 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst sex månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp.

Gemensamma bestämmelser.

§ 12.

Krigstidstillägg må icke av någon befattningshavare uppbaras med högre belopp än 600 kronor för år räknat; ej heller må sammanlagda beloppet av en befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året överstiga 600 kronor.

§ 13.

Från åtnjutande av såväl krigstidstillägg som krigstidshjälp undantagas:

1:o arbetarpersonalen vid statens järnvägars byggnadsarbeten för nya linjer, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag samt banunderhåll;

2:o arbetarpersonalen vid statens vattenfallsverk; samt

3:o ämneslärare och arbetslärare vid statens blindundervisningsanstalter, varjämte

4:o avlöning från allmänna indragningsstaten utan tjänstgörings-skyldighet icke medför någon rätt till krigstidstillägg eller krigstidshjälp.

§ 14.

Befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm och vid tekniska skolan i Eskilstuna må tilldelas krigstidstillägg och krigstidshjälp efter enahanda grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst; dock med iakttagande att krigstidstillägg skall beräknas ej blott å de avlöningsförmåner, som äro för vederbörande befattningshavare å stat uppförda, utan även å den höjning i avlöningen, som i form av provisorisk lönereglering eller tillfällig löneförbättring tillerkänts dem genom bidrag av stat och kommun eller från enskild donation, samt under villkor, att halva kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp bestrides av vederbörande kommun.

§ 15.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning, innehavare av docentstipendier vid statens högskolor samt indelt manskap vid krigsmakten; skolande vid beräkning av nämnda docenters krigstidstillägg dem tillkommande docentstipendier anses likställda med de i § 1 uppräknade avlöningsförmånerna.

§ 16.

Krigstidstillägget och krigstidshjälpen utbetalas i de ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

I samband med förevarande proposition har riksdagen till behandling förehaft åtskilliga inom riksdagen väckta motioner, i vilka påyrkats ändringar i de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för åtnjutande av ifrågavarande krigstidstillägg och krigstidshjälp.

I likhet med löneregleringskommittén och departementschefen anser riksdagen ett betydande kontant understöd åt befattningshavare i statens tjänst vara av behovet oundgängligen påkallat, därest befattningshavarna icke skola alldeles nedtryckas av de ekonomiska svårigheter, som i följd av krisen drabbat dem. Att ett sådant tillskott denna gång måste tillmätas rikligare, än som skedde vid beviljande av 1916 års krigstidshjälp, anser riksdagen vara en given följd av den under senaste tiden inträdda oerhörda stegringen i levnadskostnaderna. Enligt socialstyrelsens beräkningar utgjorde nämligen den från maj 1914 till och med februari 1917 vid oförändrad levnadsstandard uppkomna stegringen i levnadskostnaderna för ett normalhushåll om man, hustru och två barn med en normal budget av 2,000 kronor ej mindre än 45.1 procent, under det motsvarande stegring i juli 1915 beräknades till allenast 10 à 15 procent.

Redan under den tid, som förflöt från det löneregleringskommittén avgav sitt betänkande till den dag, då ärendet föredrogs i statsrådet, hade kostnaderna för livsuppehållet visat bestämd tendens till stegring, vilket föranledde Eders Kungl. Maj:t att hos riksdagen för ändamålet begära omkring en femtedel högre belopp än kommittén ifrågasatt. Sedan Eders Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen avgavs, har dyrtidstrycket ytterligare skärpts och utsikterna till lättnad under den närmaste framtiden äro allt annat än ljusa.

Vid sådant förhållande har det för riksdagen framstått såsom en bjudande plikt att söka främja en sådan lösning, som inom rimliga gränser söker att i ytterligare någon mån tillgodose statstjänarnas berättigade krav.

I sådant avseende har det särskilt framstått såsom önskvärt, att de på avlöningsskalan lägst ställda erhålla större tillskott, än som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle tillkomma dem. I andra rummet har riksdagen ock ansett önskvärt, att, utan ändring av förslaget i vad det avser de högst avlönade befattningshavarnas undantagande från delaktighet i understödet, något höja den gräns, över vilken samma understöd icke må stiga.

I fråga om sättet för krigstidstilläggets beräknande skilja sig

motionerna i två tämligen skarpt markerade grupper; den ena avser att utmäta krigstidstillägget procentuellt i förhållande till vissa fasta avlöningsförmåner; den andra gruppen åsyftar, att för det stora flertalet befattningshavare, vare sig ordinarie eller icke-ordinarie, fixa belopp skola bestämmas, olika för gifta och för ogifta.

Eders Kungl. Maj:ts förslag är byggt på den förra principen. Det har, såsom vederbörande departementschef framhållit, den värdefulla egenskapen att giva understödet efter i stort sett en och samma grund åt olika kategorier av befattningshavare; de föreslagna grunderna kunna utan svårighet tillämpas även på sådana befattningshavare, som med hänsyn till åtnjutna naturaförmåner äro i jämförelsevis ringa behov av hjälp (exempelvis manskap vid armén och flottan); förslaget ger rimligt belopp även åt den, som endast till mindre del ägnar sig åt statstjänst (exempelvis den civila personalen vid krigsrätterna och viss personal vid hospitalen), och det föregriper icke de nya löneregleringar, som sannolikt inom den närmare framtiden bliva erforderliga.

På de av departementschefen sålunda anförda och å sid. 43—44 i Eders Kungl. Maj:ts proposition närmare utvecklade skälen har riksdagen ansett sig böra beträffande formen för bisträckningen i fråga med nedan angivna ändringar ansluta sig till Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Oavsett de principiella skälen, har riksdagen funnit sig icke kunna förorda de framlagda förslagen om hjälpens bestämmande till fixa belopp jämväl av den anledningen, att all utredning saknas beträffande kostnaden för ett på dylik grund byggt förslag.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skall krigstidstillägget utgå med femton procent av vissa uppräknade kontanta avlöningsförmåner.

Vid en avlöning av 1,200 kronor — den lägsta gräns som i stort sett gäller för befattningshavare i statens tjänst — skulle tillägget utgå med 180 kronor. Det har synts riksdagen som om detta belopp vore väl lågt även för en befattningshavare, som blott har sig själv att försörja. Riksdagen har därför beslutit, att krigstidstillägget i allmänhet må, på sätt i ett par av de framlagda motionerna yrkats, utgå med ett belopp av minst 250 kronor för år räknat.

Oavsett manskap vid armén och flottan, vilkas kontanta avlöning i det stora flertalet fall icke överstiger några hundra kronor, finnes emellertid ett mindre antal befattningshavare, — exempelvis kokerskor vid fängvården och vissa vaktmästare vid statsinstitutioner i landsorten m. fl. — vilkas kontanta avlöning understiger 1,200 kronor.

För att icke ett krigstidstillägg åt nyss antydda befattningshavare skall komma att stå i alldeles orimligt förhållande till de

kontanta avlöningsförmånerna, har det synts riksdagen lämpligen böra stipuleras, att krigstidstillägget icke må överstiga tjugofem procent av de kontanta avlöningsförmåner, på vilka det beräknas.

Det är emellertid, såsom både lönerogleringskommittén och vederbörande departementschef påpekat, icke blott statens lågt avlönade befattningshavare som hårt drabbas av dyrtiden, utan denna sträcker sina verkningar rätt högt upp på avlöningsskalan.

Riksdagen har emellertid icke velat ifrågasätta, att krigstidstillägg skulle utgå till befattningshavare, vilkas avlöning faller ovanför det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna strecket, men har ansett sig böra, i anslutning till ett motionsvis framlagt yrkande, besluta, att krigstidstillägget, likasom summan av krigstidstillägget och krigstidshjälpen, må begränsas till högst 800 kronor. Riksdagen har funnit anledning härtill ej blott i den omständigheten, att dyrtidens verkningar på senare tiden blivit allt kännbarare även för jämförelsevis väl avlönade statstjänare, utan även i önskvärdheten att staten genom beredande av skäliga förmåner jämväl åt sina mera kvalificerade tjänare må kunna i konkurrensen med enskilda draga till sig och behålla goda arbetskrafter för statens mera krävande göromål. Riksdagen har gjort detta desto hellre som riksdagen beslutit ytterligare en betydande förmån för de lägre avlönade befattningshavarna.

Det har från många håll betonats, att den gifte mannen i dessa hårda tider har det betydligt svårare i ekonomiskt avseende än den ogifte, och det lär icke kunna förnekas, att viss sanning ligger häri. Om en befattningshavare försörjer minderåriga barn, erhåller han enligt föreliggande förslag ett i visst förhållande till hans ekonomiska ställning och barnantal utgående understöd, benämnt krigstidshjälp. För hustru skulle han däremot enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag icke erhålla någon hjälp, och detta har synts riksdagen vara en brist, som bör avhjälpas. Riksdagen har därför beslutit, att befattningshavare, oavsett huruvida han försörjer minderåriga barn eller icke, må för hustru tilldelas ett såsom krigstidshjälp efter behovsprincipen utgående bidrag, vars belopp syntes riksdagen skäligen kunna bestämmas till dubbelt mot vad som enligt Eders Kungl. Maj:ts proposition skall utgå för ett minderårigt barn.

I en motion har yrkats, att krigstidstillägg må beräknas jämväl å *beklädnadsersättning*. Sådan ersättning utginge nämligen till stora grupper av statens järnvägars personal, och med den ofantliga prisstegring på uniformspersedlar, som nu inträtt, vore en förhöjning av

denna ersättning minst lika befogad som å övriga i § 1 av propositionen uppräknade kontanta förmåner.

Under erinran att den beklädnadsersättning, som utgår till vissa befattningshavare i statens tjänst, i en del fall till siffran bestämts av Konung och riksdag eller utgår efter av riksdagen prövade grunder, i andra fall åter bestämmas av vederbörande förvaltningsmyndigheter, har riksdagen, som anser skäligt, att krigstidstillägg beräknas på beklädnadsersättning, vilken bestämts på sätt i § 1 angives, beslutit, att dylik ersättning må i samma paragraf införas bland de avlöningsförmåner, å vilka krigstidstillägg beräknas.

I § 1 av de utav Eders Kungl. Maj:t föreslagna allmänna grunderna för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående har bland de slag av kontanta förmåner, varå krigstidstillägg finge uppbäras, medtagits dagavlöning för militära befattningshavare, varvid denna avlöningsförmån uttryckts sålunda: »dagavlöning vid armén och flottan». Som emellertid med denna formulering dagavlöning vid kustartilleriet icke skulle komma att grunda rätt till krigstidstillägg, har riksdagen ansett ifrågavarande slags avlöningsförmån i stället böra uttryckas så: »dagavlöning vid armén och marinen».

För marinens vidkommande har ytterligare en jämkning ansetts böra göras i § 1 av förslaget till allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående. De till underofficerarna vid marinen nu utgående ordinära avlöningsförmånerna äro av åtskilliga olika slag, nämligen lön, dagavlöning, inkvarteringsbidrag, beklädnadsersättning, ersättning för ved och ljus samt portionsersättning. Härtill komma särskilda förmåner under sjötjänstgöring. Summan av de ordinära avlöningsförmånerna är — bortsett från en skillnad av 1 krona 45 öre för år i en tjänstegrad — lika för underofficerare i jämförliga tjänsteställningar vid flottan och vid kustartilleriet. Bland underofficerarnas vid flottan ordinära avlöningsförmåner ingår portionsersättning, vilket icke är fallet beträffande underofficerarna vid kustartilleriet. Ifrågavarande portionsersättning utgår för samtliga underofficerare vid flottan efter en beräkningsgrund av 62 öre per dag med 226 kronor 30 öre för år. Som propositionen icke upptager portionsersättning bland de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägg finge utgå, skulle underofficerarna vid flottan, ehuru i anseende till det sammanlagda beloppet av de ordinära avlöningsförmånerna i tillämpliga fall likställda med underofficerarna vid kustartilleriet, enligt förslaget bliva sämre ställda än dessa i avseende å krigstidstillägget. För att undvika detta har bland de slag

av avlöningsförmåner, varå krigstidstillägg får uppbäras, ansetts böra medtagas jämväl »portionsersättning för underofficerare vid flottan, beräknad efter 62 öre per dag».

Till förekommande av misstolkning utav uttrycket »för så vitt» har § 4 ansetts böra omredigeras, varjämte i anslutning till vad riksdagen förut anfört beloppet 9,600 kronor bör ändras till 9,800 kronor.

Från vissa grupper av statstjänare har försports oro för möjligheten att de förvaltande myndigheterna skulle av de tämligen allmänt hållna bestämmelserna i § 7 av Eders Kungl. Maj:ts förslag finna sig förhindrade att bevilja krigstidstillägg åt icke-ordinarie befattningshavare, som efter ingången av augusti månad 1914 fått sina avlöningar i större eller mindre mån höjda. Inom riksdagen har fördenskill dryftats frågan, huruvida åt föreskrifterna i denna paragraf skulle kunna givas en mera bestämd form, så att det tydligt framginge, om och i vad mån dylika befattningshavare vore berättigade till krigstidstillägg.

Sådant har emellertid visat sig möta stora svårigheter, när ifrågavarande befattningshavares avlöning bestämmes av den myndighet, hos vilken de äro anställda, och ej heller lämpligen torde kunna bestämmas i annan ordning. Det kan vid sådant förhållande icke låta sig göra, att någon annan än samma myndighet föreskreve, om eller i vad mån en av myndigheten bestämd avlöning — i ett mycket stort antal fall utgående enligt ackord — borde ökas genom krigstidstillägg. Avgörandet jämväl härutinnan måste nog ligga hos myndigheten, och riksdagen anser sig endast kunna uttala sin bestämda förvissning, att den vidsträckta befogenhet, som paragrafen giver myndigheterna, skall av dessa brukas på ett sådant sätt, att befattningshavarna i fråga icke må finna giltig anledning till missnöje.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts proposition skulle för rätt till krigstidshjälp krävas, bland annat, att befattningshavare den 1 januari 1917 på grund av försörjningsplikt underhöll barn under 15 års ålder.

I särskilda motioner har hemställts, att orden »på grund av försörjningsplikt» måtte få utgå.

Den omständigheten, att en befattningshavare underhåller minderåriga barn utan att därtill hava legal plikt, synes billigtvis icke böra föranleda, att han för dylika barn går miste om krigstidshjälp. Riksdagen har fördenskill bifallit berörda yrkande.

Motionsvis har vidare föreslagits, att det i § 8 av Eders Kungl.

Maj:ts proposition föreslagna stadgandet om rätt för befattningshavares *stärarhus* att lyfta krigstidshjälp må utsträckas att gälla även *krigstidstillägg*.

I det statsrådsprotokoll, som åtföljer Eders Kungl. Maj:ts proposition, har uttalats, att krigstidstillägget bör, omedelbart efter det kungörelse i ämnet utfärdats, utbetalas i en summa för den då gångna delen av året och därefter månadsvis eller på annat sätt i samband med den avlöning, på vilken det beräknas.

Enligt propositionen skall tillägget, i den mån det tillkommer i §§ 1 och 6 avsedda befattningshavare, anses tillhöra lönen, och det lär icke kunna råda någon tvekan därom, att stärbhuset efter avliden befattningshavare äger uppbära honom tillkommande, inestående lön.

Ej heller beträffande andra befattningshavare än de i propositionens 1 och 6 §§ avsedda har det syntts riksdagen vara tvivel underkastat att stärbhus efter avliden befattningshavare bör inträda i hans rätt till krigstidstillägg.

Riksdagen har därför ansett det ifrågasatta förtydligandet knappast erforderligt, men har emellertid icke velat sätta sig emot dess införande i förslaget, dock i något modifierad form.

Enskilda motionärer hava hemställt att från åtnjutande av krigstidshjälp må undantagas *gift kvinnlig befattningshavare*, vars man lever och under år 1916 haft en inkomst överstigande 600 kronor, ävensom att vid bifall härtill § 9 mom. 1 må erhålla följande förändrade lydelse: »de, vilka jämlikt den taxering, till inkomst- och förmögenhetsskatt, som under år 1917 äger rum, hava att erlægga dylik skatt för högre belopp än 3,000 kronor, mans och hustrus taxering däri inbegripen».

Riksdagen har ansett sig böra bifalla detta yrkande, dock under förutsättning att bevisningsskyldighet beträffande storleken av mannens inkomst ålägges den gifta kvinnliga befattningshavaren.

Uttrycket »mans och hustrus taxering däri inbegripen» har syntts lämpligen kunna ersättas med uttrycket »äkta makars taxeringar sammanräknade».

Till förekommande av missförstånd hava orden »gift kvinnlig befattningshavare» utbytts mot orden »kvinnlig befattningshavare, som vid årets ingång var gift».

Orden »vars man lever» hava ansetts överflödiga.

Riksdagen har funnit det billigt, att inkallelse till militär tjänst-

göring, vare sig den avser i § 27 värnpliktslagen stadgad eller annan, icke får beröva en befattningshavare hans rätt till krigstidshjälp, och har fördensskull beslutit ändring av § 11 i sådant syfte.

Med hänsyn därtill, att befattningshavare, som innehar ordinarie anställning, enligt föreliggande förslag icke kan i följd av tjänstledighet för allmänt uppdrag eller för inkallelse till militär tjänstgöring förlora rätten till krigstidshjälp, har riksdagen i sammanhang härmed ansett att de i § 11 förekommande orden »som icke innehar ordinarie anställning» böra utgå.

Förra delen av § 12 har ansetts böra flyttas till § 1 och beloppet 600 kronor i sammanhang härmed ändras till 800 kronor. Samma ändring har i enlighet med riksdagens förut angivna beslut ansetts böra göras i senare delen av denna paragraf.

S. k. *banarbetare vid statens järnvägar* hava enligt de under år 1916 gällande bestämmelserna erhållit krigstidshjälp, om de i övrigt varit till sådan berättigade.

I Eders Kungl. Maj:ts proposition har emellertid ifrågasatts, att samma arbetare nu skulle, i likhet med järnvägsbyggnadsarbetarna, undantagas från rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp. Såsom skäl härför har anförts, att de från och med år 1917 fått sin ställning ordnad enligt normer, som i stort sett anslöte sig till de för byggnadsarbetarna vid statens järnvägar gällande bestämmelserna, samt att dem därjämte tillsvidare under nu rådande dyrtid lika väl som järnvägsbyggnadsarbetarna tillerkänts förhöjningar i timpenningen och att deras avlöningar vore i det allra närmaste jämförliga med järnvägsbyggnadsarbetarnas.

Riksdagen har emellertid icke kunnat finna de sålunda anförda skälen tillräckliga för att motivera dessa arbetares utestängande från delaktighet i nu föreslagna förmåner, helst som dem redan under år 1916 tillerkänts rätt till krigstidshjälp efter samma grunder, som fastställts beträffande andra befattningshavare i statens tjänst. Riksdagen har fördensskull bifallit ett motionsvis framställt yrkande att ur § 13 i förslaget må uteslutas orden »samt banunderhåll».

I anledning av ett i motion gjort yrkande, att *ämneslärare och arbetslärare vid statens blindundervisningsanstalter* icke måtte, på sätt i Eders Kungl. Maj:ts proposition föreslagits, undantagas från åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp, må erinras, hurusom berörda lärare redan genom beslut av 1916 års riksdag beviljats en med nu

ifrågavarande understöd till arten jämförlig tillfällig löneförbättring för år 1917.

Då krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt nu föreliggande förslag emellertid skulle tillkomma befattningshavare i statens tjänst efter för dem betydligt förmånligare grunder, än som genom 1916 års riksdags beslut bestämts för ifrågavarande blindlärare, har riksdagen ansett skäligt, att samma lärare tilldelas dylika förmåner efter enahanda grunder, som kunna varda bestämda för statens befattningshavare i allmänhet.

Vid tillämpning härav bör dock uppenbarligen berörda blindlärares krigstidstillägg och krigstidshjälp minskas med ovanberörda på grund av 1916 års riksdags beslut till dem utgående lönetillägg och på samma lönetillägg belöpande krigstidstillägg.

Med bifall till en i ämnet väckt motion har riksdagen ansett, att bland grunderna för krigstidstilläggs och krigstidshjälp utgående bör införas en bestämmelse av följande innehåll:

»Till stärbhus efter befattningshavare, som avled under år 1916 innan krigstidshjälp till honom utbetalats, utgår krigstidshjälp till det belopp, som befattningshavaren skulle hava erhållit, därest han levat vid tidpunkten, då 1916 års krigstidshjälp utbetalades.»

I Eders Kungl. Maj:ts proposition har föreslagits, att riksdagen må medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag i propositionen icke beräknats, krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas.

Enahanda medgivande har riksdagen ansett böra lämnas jämväl beträffande krigstidstillägg.

Den ökade kostnad, som följer av riksdagens sålunda fattade beslut, är icke lätt att med säkerhet beräkna. Den beror nämligen ej mindre av förhållanden, som icke direkt avspeglas i offentliga handlingar, exempelvis antalet minderåriga barn, som av befattningshavare på grund av frivilligt åtagande försörjas, och av giftermålsfrekvensen inom olika grupper av statstjänare, utan även av taxeringssiffrorna för en mängd av de gifta befattningshavarna, vilka siffror emellertid, med hänsyn till ärendets brådskande beskaffenhet, icke kunnat göras till föremål för någon ingående undersökning.

Med ledning av kalkyler, som gjorts särskilt beträffande statens järnvägar, har riksdagen dock trots sig kunna utan fara för avsevärd felbedömning antaga, att den ökade kostnad, som kommer att föräledas av riksdagens nu återgivna beslut, uppgår till omkring 6,000,000

kronor, motsvarande något mer än 25 procent av den i Eders Kungl. Maj:ts proposition beräknade kostnaden. Härav belöper den avgjort största delen på den för befattningshavares hustrur beräknade krigstidshjälpen och sannolikt blott omkring en tjugondel på ökningen av krigstidstilläggets högsta belopp från 600 till 800 kronor.

Riksdagen har utgått från det antagandet, att kostnadsökningen fördelar sig på de särskilda statsinstitutionerna ungefärligen proportionellt mot de i Eders Kungl. Maj:ts förslag beräknade beloppen.

Riksdagen, som i övrigt icke funnit något att erinra mot vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit, får sålunda anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt i ärendet väckta motioner, beslutit, att

a) för beredande under år 1917 av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst i enlighet med nedan angivna grunder

dels å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln	kronor	680,000
» tredje »	»	70,000
» fjärde »	»	5,000,000
» femte »	»	2,300,000
» sjätte »	»	1,600,000
» sjunde »	»	1,620,000
» åttonde »	»	1,860,000
» nionde »	»	410,000

dels i postverkets stat för driftkostnader år 1918 upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 2,450,000 och i anledning härav bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1918, *förslagsvis*, till ett med 2,450,000 kronor förhöjt belopp;

dels i staten för telegrafverkets driftkostnader under år 1918 upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 1,500,000 och i anledning härav bestämma telegrafverkets anslag till driftkostnader under år 1918, *förslagsvis*, till ett med 1,500,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1918 för statens järnvägar till ett med 11,500,000 kronor förhöjt belopp;

dels beräkna driftkostnaderna under år 1918 för nedanstående statens vattenfallsverk med följande förhöjningar, nämligen

a. Trollhätte kanalverk	kronor	40,000
b. Södertälje »	»	6,000
c. Trollhätte kraftverk	»	70,000
d. Porjus »	»	24,000
e. Älvkarleby »	»	60,000

och i följd härav beräkna statens vattenfallsverks sammanlagda driftkostnader under år 1918 till ett med 200,000 kronor förhöjt belopp; dels bland driftkostnader under år 1918 för statens domäner upptaga följande post:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsvis* kronor 630,000 och i anledning härav bestämma statens domäners driftkostnader under år 1918, *förslagsvis*, till ett med 630,000 kronor förhöjt belopp;

dels och medgiva, att i fråga om befattningshavare vid institution, för vilken anslag här ovan icke beräknats, krigstidstillägg och krigstidshjälp må utgå av de medel, av vilka institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

b) medgiva, att erforderligt belopp må för ändamålet av Kungl. Maj:t under år 1917 förskjutas av tillgängliga medel; samt

c) godkänna följande allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående:

A. Krigstidstillägg till befattningshavare, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.

§ 1.

Befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga, med nedan i §§ 2, 3, 4, 12, 13, 14 och 15 angivna begränsningar och undantag, uppbära krigstidstillägg med femton procent å följande i samma avlöning ingående slag av kontanta förmåner, nämligen:

lön;

tjänstgöringspenningar;

ortstillägg, dyrortstillägg och kallortstillägg;

arvode;

ålderstillägg;

bostads-, bränsle-, inkvarterings- och beklädnadsersättning;
 inkvarterings- och servisbidrag;
 dagavlöning vid armén och marinen samt portionsersättning för
 underofficerare vid flottan, beräknad efter 62 öre per dag;
 extra lönetillägg;
 provisoriskt avlöningstillägg;
 tillfällig löneförbättring;
 tillfälligt lönetillägg; och
 stadgat minimibelopp av uppbördsp provision vid telegrafverket.

Om en befattningshavares krigstidstillägg skulle understiga 250 kronor för år räknat, höjes detsamma till detta belopp, dock under iakttagande, att krigstidstillägget icke må överstiga tjugofem procent av de kontanta avlöningsförmåner, på vilka det beräknas.

Ingen befattningshavares krigstidstillägg får överstiga 800 kronor för år räknat.

§ 2.

Krigstidstillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, som utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas krigstidstillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel; dock att krigstidstillägg åt befattningshavare vid universiteten och de allmänna läroverken beräknas å hela det belopp, vartill ovan angivna slags avlöningsförmåner uppgå, utan avseende därå, att till bestridande av universitetens och läroverkens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel, varjämte krigstidstillägg även beräknas å författningesenligt utgående inkvarterings- och servisbidrag, som gäldas av andra medel än statsmedel.

§ 3.

Krigstidstillägg till den, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken han först blivit befordrad.

§ 4.

Krigstidstillägg må tillkomma befattningshavare allenast till så stort belopp, att detta tillhopa med hans från en eller flera befattningar i statens tjänst härflytande inkomster av ovan uppräknade slag jämte värdet av bostad, då sådan åtnjutes, icke överstiger 9,800 kronor.

§ 5.

Krigstidstillägget anses tillhöra lönen och utgår odelat till befattnings innehavare, även om han under tjänstledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag avstår lönen helt eller delvis.

B. Krigstidstillägg åt andra befattningshavare.

§ 6.

Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas krigstidstillägg under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—5 meddelade bestämmelserna.

§ 7.

Till andra befattningshavare i statens tjänst må, under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—4 meddelade bestämmelserna, den myndighet, som äger bestämma befattningshavarnas avlöning, lämna krigstidstillägg — dock i intet fall överstigande vad som i § 1 föreskrives — därest och i den mån myndigheten, med hänsyn särskilt till efter ingången av augusti månad 1914 såsom dyrtidstillägg beviljad avlöningsförhöjning, anser sådant av omständigheterna påkallat; och må jämväl till sådana icke-ordinarie befattningshavare, som för sitt arbete i statens tjänst åtnjuta så kallade gratifikation eller flitpenningar, efter vederbörande myndighets beprövande krigstidstillägg utgå med högst femton procent av dem tilldelade belopp.

C. Krigtidshjälp.

§ 8.

Krigtidshjälp, beräknad dels för befattningshavares hustru, om han vid årets ingång var gift, och dels för barn under 15 års ålder, vilka han vid samma tidpunkt underhöll, utgår, med här nedan i §§ 9, 12, 13, 14 och 15 angivna undantag och förbehåll,

till befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1917 innehade *ordinarie* anställning; samt

till sådana i statens tjänst anställda *icke-ordinarie* befattningshavare,

arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1917 innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehåft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

§ 9.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas:

1:o) befattningshavare, som jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken under år 1917 äger rum, har att erlagga dylik skatt för högre belopp än 3,000 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade;

2:o) kvinnlig befattningshavare, som vid årets ingång var gift, såvida ej med intyg utav två trovärdiga personer styrkes, att hennes man under år 1916 haft högst 600 kronors inkomst;

3:o) befattningshavare, som lämnar statstjänsten före den dag, då kungörelse om krigstidshjälpens utbetalande träder i kraft.

§ 10.

Beloppet av den krigstidshjälp, som skall till befattningshavare utgå, bestämmes i förhållande till taxeringen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, på sätt nedanstående tabell utvisar:

Det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1917 har att erlagga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.	Krigstidshjälp åt befattningshavare					
	för hustru	för 1 barn	för 2 barn	för 3 barn	för 4 barn	för 5 eller flera barn
	K r o n o r					
Högst 1,000 kronor	100	50	100	150	200	250
från 1,000 till och med 2,000 kronor	80	40	80	120	160	200
» 2,000 » » » 3,000 »	60	30	60	90	120	150

§ 11.

Befattningshavare må icke på grund av tjänstledighet för allmänt uppdrag eller för inkallelse till militär tjänstgöring förlora rätten till krigstidshjälp.

Ej heller må icke-ordinarie befattningshavare, som under år 1916 åtnjutit, oavsett semester, tjänstledighet för styrkt sjukdom under högst sex månader eller tjänstledighet av annan orsak under högst en månad, av sådan anledning förlora sin rätt till krigstidshjälp.

Gemensamma bestämmelser.

§ 12.

Sammanlagda beloppet av en befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året må icke överstiga 800 kronor.

§ 13.

Från åtnjutande av såväl krigstidstillägg som krigstidshjälp undantagas:

1:o) arbetarpersonalen vid statens järnvägars byggnadsarbeten för nya linjer, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag; samt

2:o) arbetarpersonalen vid statens vattenfallsverk; varjämte

3:o) avlöning från allmänna indragningsstaten utan tjänstgörings-skyldighet icke medför någon rätt till krigstidstillägg eller krigstidshjälp.

§ 14.

Ämneslärare och arbetslärare vid statens blindundervisningsanstalter, vilka under år 1917 åtnjuta tillfällig löneförbättring enligt kungl. kungörelsen den 23 september 1916, skola vid uppbärande av krigstidstillägg och krigstidshjälp vidkännas ett mot berörda tillfälliga löneförbättring och därå belöpande krigstidstillägg svarande avdrag.

§ 15.

Befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm och vid tekniska skolan i Eskilstuna må tilldelas krigstidstillägg och krigstidshjälp efter enahanda grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst; dock med iakttagande att krigstidstillägg skall beräknas ej blott å de avlöningsförmåner, som äro för vederbörande befattningshavare å stat uppförda, utan även å den höjning i avlöningen, som i form av provisorisk lönereglering eller tillfällig löneförbättring tillerkänts dem

genom bidrag av stat och kommun eller från enskild donation, samt under villkor, att halva kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp bestrides av vederbörande kommun.

§ 16.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning, innehavare av docentstipendier vid statens högskolor samt indelt manskap vid krigsmakten; skolande vid beräkning av nämnda docenters krigstidstillägg dem tillkommande docentstipendier anses likställda med de i § 1 uppräknade avlöningsförmånerna.

§ 17.

Om befattningshavare under året avlidit innan honom tillkommande krigstidstillägg och krigstidshjälp till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

Till stärbhus efter befattningshavare som avled under år 1916 innan krigstidshjälp till honom utbetalats, utgår krigstidshjälp till det belopp, som befattningshavaren skulle hava erhållit, därest han levat vid tidpunkten då 1916 års krigstidshjälp utbetalades.

§ 18.

Krigstidstillägget och krigstidshjälpen utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Stockholm den 23 maj 1917.

Med undersätlig vördnad: